

ZADOVOLNI KRAJNC

Od straže hravaške
gor sonce mi pride,
v nograde laške
popoldne zaide;
z Beneškiga morja
jug čelo poti,
od Štajerca borja
per del' me hladi.

Mi brazdjo konjiči
za hajdo, pšenico,
netrudni deklič
pa béljo tančico;
kaj maram, se kruha
persluži zadost,
ni sile trebuha
okoli mi nost.

Imam oblačilo
domačga padvána,
ženica pa krilo
iz pravga mezlána;
se sveti na lice
ko pirh moj škarlat,
nje šapel, jeglice,
nje modric je zlat.

Rad plešem okrogle,
s peto glas dajam,
premetem vse vogle,
se v cepa dva majam;
nožica pa Mince
za mano drobni,
pobera stopince,
se v kroge verti.

Na žgancih tropine
pa kisliga zela,
bob, kaša, vse mine,
ko pridem od dela;
al bodi pogača,
klobasa, al sok,
al kar se obrača
na ražnu okrog.

Za vsako povele
mam židano volo,
za branbo dežeze,
al hoditi v šolo:
povsodi se maham
ko čverst korenak,
pa delam, pa baham,
pa pijem tabak.

TA VESELI DAN ALI MATIČEK SE ŽENI

Pravica in resnica

(III. akt, 11. nastop)

Matiček, poprejšnji

BUDALO (*piše*): »Contra N. N.« Tvoje ime?

MATIČEK: Matiček.

BUDALO: Priimek?

MATIČEK: Ga nimam, sem ga zgubil.

ŽUŽEK: Kako se tvoj oča imenuje?

MATIČEK: Naj mi povedó, kdo je moj oča.

ŽUŽEK: O, le tiho, ga bomo že našli. Tedaj »contra N. N., vulgo Matiček –«

BUDALO (*piše*).

ŽUŽEK: »Den Einspruch der obbenannten Maria Smrekarica wider die Heirath des eröffneten Matiček N. N. betreffend«. Zmešnjava, naj naprej stopijo! Ta gospod bodo za Smrekarico besédili; Matiček se bo pak sam odgovarjal.

MATIČEK: Jaz sam, ja. Znam jezik brusiti kakor kak doktor. Svoje denarce bom lahko tako zapravil, mi ne bo nikoli treba teh pijavk najemati.

ŽUŽEK: Tiho! – Gospod Zmešnjava, naj oní narprvič njegov revêrz dol berejo.

ZMEŠNJAVA (*bere*): »Jaz spodaj podpisani –« Častitljiva gospóska! Jaz sicer vem, da se pravica po novih postavah ne sme drugači kakor po nemško iskati.

MATIČEK: Če je po kranjsko ne najdem, ji bom moral žvižgati. Zakaj nemško ne znam prav.

TRPLJENJE MLADEGA WERTHERJA

22. maja

Že marsikomu se je zazdelo, da je človeško življenje zgolj sen in tudi mene nenehno zalezuje ta občutek. Vidim omejenost, ki utesnjuje človekove dejavne in raziskovalne sile, gledam, kako je vse njegovo delovanje uperjeno, da bi zadovoljilo potrebe, ki pa spet nimajo nobenega drugega namena, kakor podaljšati to naše bedno bivanje, in potlej vidim, da je vsaka potešitev sle po iskanju samo sanjarska odpoved, ko si poslikamo stene, med katere smo ujeti, s pisanimi liki in svetlimi razgledi, in ob vsem tem, Wilhelm, obnemim. Vračam se vase in najdem tamkaj svoj svet! A ta svet je bolj slutnja, mračno hrepenenje, kakor pa podoba in živa sila. Vse pred mojimi čuti se megli in zasanjan se dalje smehljam skozi svet.

Vsi veleumni šolniki in vzgojitelji soglašajo, da otroci ne vedo, kaj hočejo, a da kakor otroci tudi odrasli tavajo po tem svetu in da prav tako kakor oni ne vedo, od kod prihajajo in kam gre njihova pot, da se prav tako ne ravnaajo po pravih smotrih in puste, da tudi njim vladajo piškoti in kolači in brezovka; tega nihče ne verjame rad, meni pa se zdi, da je to kakor na dlani.

Rad ti priznam — zakaj vem, kaj mi boš odvrnil — da so najsrečnejši oni, ki živijo tjavdan kakor otroci, vlačijo sem in tja lutke, jih po mili volji oblačijo in slačijo in se na moč spoštljivo plazijo okrog predala, kamor je mama zaklenila sladkarije, in ko se jim naposled želja izpolni, ko zagrižejo v dobrote in jih z napihnjenimi lici pojedjo, vzkliknejo: Še! To so srečna bitja.

ROMANJE GROFIČA HAROLDA

Sveta jaz nisem ljubil in ne mene svet;
preziral smrad njegov sem, nisem v prahu ril
s koleni, z ragljo laskavih besed,
ne lic v smehljaj koval, ne na vse grlo vpil
kot tujih ust odmev; krivičen bi mi bil,
kdor bi me k takim štel; med njimi sem živel,
a tujec sem jim bil: v mrtvaški sem zavil
se prt njim tujih misli; in bi še živel,
da ni razum od lastnih misli otopel.

Sveta jaz nisem ljubil in ne mene svet;
a naj bo viteško slovo! Verujem v to,
da so – čeprav jih nisem našel v teku let –
obljube, ki držé, in upi, ki ne mro,
in čednosti usmiljene, ki nam ne tko
pogubnih zank, da tu in tam srce
še čuti, ko se bližnjemu solzi oko,
da so stvari, ki skoraj so to, kar se zdé,
da sreča ni le sen, in ne dobrota le ime.

Renski gradovi

In tam stojé: kot vzvišeni duhovi
neuklonjeni ljudem, čeprav že strti;
samotni, prazni, z vetrom med zidovi
in z razvalinami v oblak uprti.
Nekoč so prapori v nebo zadrli
strmeli podse na mnog boj besneč.
Zdaj so vojščaki vsi že v sencah smrti,
od praporov zdaj še prahu ni več
in sivih sten nikdar več ne naskoči meč.

Tam pod nadzidki, v viteških dvorinah
vrvela sta moč viteštva in strast;
tam s trdo roko družba samozvana
po svoje si krojila je oblast
in v tem uživala enako slast
kakor junaki daljšega spomina.
Jim niso manjkale za večjo čast
le stran, ki jo nalaže zgodovina,
le moč, posest, star slaven grb – ne veličina?

Oh, kolika junaška slavna dela
iz prask, dvobôjev so v pozabo šla!
Ljubezen, ki na ščitih je blestela
iz grbov, v slavo ljubljenih gospá,
je kljub oklepom segla do srca.
A krut in divji bil je ogenj njen
in zmerom vodil je do bitk in zla;
premnog zavzeti grad z ožganki sten
črnó strmel je podse na skaljeni Ren.

Ti pa, o, Ren si gledal vse te boje,
ki s slavo vred jih vzel je časa beg;
poboj grmadil je krvave roje
bojevnikov na tvoj visoki breg –
a še grobov ni več: tvoj bistri tek
izpral je kri stoletij in ta dan
tvoj val blesti spet brez najmanjših peg.
Le zli spomin, ki mi je v dušo vžgan,
tvoj tok, ki zbriše vse, izmival bi zaman.

Aleksander S. Puškin (1799–1837)

JEVGENIJ ONJEGIN

XXXVIII

Bolezen, ki ji vzroka odkrili
žal niso še, a bil bi čas —
spleen so jo v Angliji krstili,
handrá ji pravimo pri nas —
ta ga v oblasti je držala.
Da bi se počil, bogu hvala,
tega ni skušal, a za svet
in za življenje bil je led.
Kot *Childe Harold* sanjav, molčečen
je stopal v sleherni salon;
ne čenče družbe ne bonton,
ne blag pogled ne vzdih nesrečen,
nič ni skalilo mu miru,
vse šlo je mimo brez sledu.

XLV

Kot njega mene je minila
vsa strast za svetski direndaj;
takrat sva se spoprijateljila.
Všeč mi je bil njegov značaj,
nekakšno nagnjenje k sanjaštvu,
k neposnemljivemu čudaštvu,
in duh njegov, zostren, hladan.
Jaz bil sem jezen, on mračan;
ljubezni igro sva poznala,
življenje trlo je oba,
obema ugasnil žar srca;
le mržnja naju je čakala
Fortune slepe in ljudi
ob prvi zori najinih dni.

Henrich Heine (1797–1856)

Lorelaj

Ne vem, kaj me žalost ne mine,
ki muči mi srce;
a pravljica iz davnine
iz misli več mi ne gre.

Hladno je in že mrači se
in tiho teče Ren;
v večerni zarji blešči se
kamnitni gorski greben.

Na njem sedi lepotica,
dragulji se v zarji iskré;
vsa v zlatu je kakor kraljica,
in češe si zlate lase.

Z glavnikom jih češe zlatim,
iz grla ji pesem drhti
z napevom mameče sladkim,
da ledeni ti kri.

Čolnarja v čolnu prevzame
otožnost s strašno močjo;
le v goro strmeti jame,
čeri mu ne vidi oko.

Verjetno na dno potegnilo
čolnarja je s čolnom tedaj;
to s pesmijo svojo milo
storila je Lorelaj.

Prevedel Mile Klopčič

Jadro

Na sinji morski se gladini
v meglicah jadro lesketa ...
Le česa išče si v tujini
in kaj pustilo je doma?

Morje kipi in veter vleče,
škripaje jambor se šibi.
Ah, jadro si ne išče sreče,
pred srečo tudi ne beži! –

Nad njim se sončna luč razžarja,
pod njim je morje v dalj in šir.
A jadro si želi viharja,
kot da v viharju bil bi mir!

Prevedel Mile Klopčič

MASKA RDEČE SMRTI

Princ je stal v modri sobi s skupino bledih dvorjanov ob strani. Ko je izrekel te besede, je bilo prvi trenutek čutiti, kako se je ta skupina nekoliko premaknila in se zagnala proti nepoklicanemu gostu, ki je bil ta trenutek v njeni bližini, potem pa se je z odločnimi in ponosnimi koraki bližal princu. Toda zaradi nekega čudnega strahu, ki ga je nora predrznost te maske vlila vsej družbi, ni bilo nikogar, ki bi stegnil roko in jo prijel, tako da se je brez ovire lahko približala princu na nekaj korakov. In medtem ko se je ta velika družba umikala iz sredine sob k zidovom, kakor da vse žene isti nagib, je maska neprestano stopala z istim slovesnim in odmerjenim korakom, ki se je zaradi njega ločila od drugih že od prvega trenutka, skozi modro sobo v rdečo, skozi rdečo v zeleno, skozi zeleno v oranžno in skozi to spet v belo, potem pa v vijoličasto, preden so se dvorjani odločno zganili in jo hoteli ustaviti. Nato je princ Prospero, skoraj blazen od srda in sramu zaradi svoje trenutne strahopetnosti, planil skozi šest sob, vendar ni nihče skočil za njim, ker se je vseh polastil smrten strah. Potegnil je bodalo, ga vzdignil in se v nagli jezi približal na tri ali štiri korake umikajoči se postavi, ki se je potem, ko je prišla v zadnjo sobo, ovešeno z žametom, nenadoma obrnila in se postavila pred zasledovalca. Bilo je slišati predirljiv krik, bodalo se je zasvetilo in padlo na temno preprogo.

SLOVO OD MLADOSTI

Dni mojih lepši polovica kmalo,
mladosti leta! kmalo ste minule;
rodile vé ste meni cvetja malo,
še tega rož'ce so se koj osule,
le redko upa sonce je sijalo,
viharjev jeze so pogosto rjule;
mladost! vendèr po tvoji temni zarji
srcé bridkó zdihuje, Bog te obvarji!

Okusil zgodej sem tvoj sad, spoznanje!
Vesolja dókaj strup njegov je umoril:
sem zvedel, de vest čisto, dobro djanje
svet zaničvati se je zagovoril,
ljubezen zvésto najti, kratke sanje!
zbežale ste, ko se je dan zazóril.
Modrost, pravičnost, učenost, device
brez dot žalváti videl sem samice.

Sem videl, de svoj čoln po sapi sreče,
komùr sovražna je, zastonj obrača,
kak veter nje nasproti tému vleče,
kogàr v zibéli vid'la je berača,
de le petica da ime sloveče,
de človek toliko velja, kar plača.
Sem videl čislati le to med nami,
kar um slepí, z goljfijami, ležámi!

Te videt', grji videti napake,
je srcu rane vsekalo krvave;
mladosti jasnost vènder misli take
si kmalo iz srcá spodi in glave,
gradove svitle zida si v oblake,
zelene trate stavi si v pušave,
povsod vesele lučice prižiga
ji up goljfivi, k njim iz stisk ji miga.

Ne zmisli, de dih prve sapce bóde
odnesel to, kar misli so stvarile,
pozabi koj nesreč prestanih škode,
in ran, ki so se komej zacelile,
doklèr, de smo brez dna polnili sode,
'zučé nas v starjih letih časov sile.
Zato, mladost! po tvoji temni zarji
srcé zdihválo bo mi, Bog te obvarji!

KRST PRI SAVICI

Matiju Čopu

Vam izročim, prijatlja dragi mani!
ki spi v prezgodnjem gróbi, pesem milo;
ločitvi od njega mi je hladilo,
bila je lek ljubezni stari rani.

Minljivost sladkih zvez na svet' oznani,
kak kratko je veselih dni število,
de srečen je le tá, kdor z Bogomilo
up sreče unstran groba v prsih hrani.

Pokopal misli visokoletéče,
željá nespolnjenih sem bolečine,
ko Črtomír ves up na zemlji sreče;

dan jasni, dan oblačni v noči mine,
srce veselo, in bolnó, trpeče
vpokójile bodo groba globočine.

Uvod

Valjhún, sin Kájtímára, boj krvavi
že dolgo bije za kršansko vero,
z Avreljam Droh se več mu v bran ne stavi;

končano njino je in marsiktéro
življenje, kri po Kranji, Korotani
prelita napolnila bi jezéro.

Gnijó po polji v bojih pokončani
trum srčni vojvodi, in njih vojšaki,
sam Črtomír se z majhnim tropam brani.

Bojuje se narmlajši med junaki
za vero staršov, lepo bognjo Živo,
za črte, za bogove nad oblaki.

Krst

Bogomila

»Ljubezni prave ne pozna, kdor méni,
de ugásniti jo more sreče jeza;
gorela v čistém, v večném bo plaméni
zdaj, in ko mi odpade trupla peza;
v zakoni vènder brani sad mi njeni
vživáti z Bogam trdniši zaveza.
Odkrila se bo tebi — únstran groba
ljubezni moje čistost in zvestoba.

De bodo znani božji jím obéti,
jih oznanvát pojdi v slovenské mesta;
kar dni odločenih mi bó na svéti,
Bogú in tebi bom-ostala zvesta,
v nebesih čakala bom pri očeti
čez majhen čas deviška te nevesta,
doklér žalujejo po teb' otete
krdela, prideš k meni v mesta svete.«

Izméd oblakov sonce zdaj zasije,
in mavrica na bledo Bogomilo
lepote svoje čisti svit izlije,
nebeški zor obda obličje milo;
jok, ki v oči mu sili, komej skrije,
de ni nebo nad njim se odklenilo,
de je na sveti, komej si verjame,
tak Črtomíra ta pogled prevzame.

Sonetje nesreče

1.

O Vrba! srečna, draga vas domača,
kjer hiša mojega stoji očeta;
de b' uka žeja me iz tvojga sveta
speljala ne bila, goljfiva kača!

Ne vedel bi, kako se v strup prebrača
vse, kar srce si sladkega obeta;
mi ne bila bi vera v sebe vzeta,
ne bil viharjov nótranjih b' igrača!

Zvestó srce in delavno ročico
za doto, ki je nima milijonarka,
bi bil dobil z izvoljeno devico;

mi mirno plavala bi moja barka,
pred ognjam dom, pred točo mi pšenico
bi bližnji sosed vároval - svet' Marka.

5.

Življenje ječa, čas v nji rabelj hudi,
skrb vsak dan mu pomlájena nevesta,
trpljenje in obup mu hlapca zvesta,
in kes čuvaj, ki se níkdar ne utruđi.

Prijazna smrt! predolgo se ne múdi:
ti ključ, ti vrata, ti si srečna cesta,
ki pelje nas iz bolečine mesta,
tje, kjer trohljivost vse verige zgrudi;

tje, kamor moč pregánjovcov ne seže,
tje, kamor njih krivic ne bo za nami,
tje, kjer znebi se človek vsake teže,

tje v posteljo postlano v črni jami,
v kateri spi, kdor vanjo spat se vleže,
de glasni hrup nadlog ga ne predrami.

6.

Čez tebe več ne bo, sovražna sreča!
iz mojih ust prišla beseda žala;
navadil sem se, naj Bogú bo hvala,
trpljenja tvojega, življenja ječa!

Navadile so butare se pléča,
in grenkega se usta so bokala,
podplat je koža čez in čez postala,
ne stráši več je trnjovka bodeča.

Otrpnili so udje mi in sklepi,
in okamnélo je srce preživo,
duha so ukrótili nadlog oklepi;

strah zbežal je, z njim upanje goljfivo;
naprej me sreča gladi, ali tepi,
me tnalo najdla boš neobčutljivo.

France Prešeren (1800–1849)

PEVCU

Kdo zná
noč temno razjásniť, ki táre duhá!

Kdo vé
kragulja odgnati, ki kljuje srcé
od zóre do mraka, od mráka do dné!

Kdo učí
izbrisať 'z spomina nekdánje dní,
brezúp prihódnjih oduzét' spred očí,
praznôti ubežáti, ki zdánje morí!

Kakó
bit' óčeš poét in ti pretežkó
je v prsih nosít al pekèl, al nebó!

Stanú
se svôjega spómni, trpi brez mirú!

France Prešeren (1800–1849)

Sonetni venec

1.

Poet tvoj nov Slovincam venec vije,
'z petnájst sonetov ti takó ga spleta,
de "magistrále", pesem trikrat péta,
vseh drugih skupej veže harmonije.

Iz njega 'zvira, vanjša se spet zlije
po vrsti pesem vsacega soneta;
prihodnja v prednje koncu je začeta;
enak je pevec vencu poezije:

vse misli 'zviražo 'z ljubezni ene,
in kjer ponoči v spanji so zastale,
zbudé se, ko spet zarja noč prežene.

Ti si življenja moj'ga magistrále,
glasil se 'z njega, ko ne bo več mene,
ran mojih bo spomin in tvoje hvale.

7.

Obdajale so utrjene jih skale,
ko nekdaž Orfejovih strun glasove,
ki so jim ljudstva Tracije surove
krog Hema, Ródope bile se vdale.

De bi nebesa milost nam skazale!
otajat Kranja našega sinove,
njih in Slovincov vseh okrog rodove,
z domačmi pesmam' Orfeja poslale!

De bi nam srca vnel za čast dežele,
med nami potolažil razprtije,
in spet zedinil rod Slovenšne cele!

De b' od sladkôte njega poezije
potihnil ves prepír, bile vesele
viharjov jeznih mrzle domačije!

8.

Viharjov jeznih mrzle domačije
bile pokrajne naše so, kar, Samo!
tvoj duh je zginil, kar nad tvojo jamo
pozabljeno od vnukov veter brije.

Oblóžile očetov razprtije
s Pipínovim so jarmam sužno ramo
od tod samó krvavi punt poznamo,
boj Vitovca in ropanje Turčije.

Minuli sreče so in slave časi,
ker vredne dela niso jih budile,
omólnikli so pesem sladki glási.

Kar niso jih zatrlé časov sile,
kar raste rož na mladem nam Parnasi,
izdihljeji, solzé so jih redile.

15.

Magistrále

Poet tvoj nov Slovincam venec vije,
Ran mojih bo spomin in tvoje hvale,
Iz srca svoje so kalí pognale
Mokrócvetéče rož'ce poezije.

Iz krajev niso, ki v njih sonce sije;
Cel čas so blagih sapic pogrešvāle,
Obdajale so utrjene jih skale,
Viharjov jeznih mrzle domačije.

Izdihljeji, solzé so jih redile,
Jim moč so dale rasti neveselo,
Ur temnih so zatirale jih sile.

Lej! torej je bledó njih cvetje velo,
Jim iz oči tí pošlji žarke mile,
In gnale bodo nov cvet bolj veselo.

Zdravljica

Prijatljí! odrodíle
so trte vince nam sladkó,
ki nam oživlja žíle,
srcé razjásni in oko,
ki utopi
vse skrbi,
v potrlih prsih up budi!

Komú narpred veselo
zdravljico, bratje! čmò zapét'!
Bog našo nam deželo,
Bog živi ves slovenski svet,
brate vse,
kar nas je
sinov sloveče matere!

V sovražnike 'z oblakov
rodú naj naš'ga treši gróm;
prost, ko je bil očakov,
naprej naj bo Slovincov dom;
naj zdrobé
njih roké
si spone, ki jih še težé!

Edinost, sreča, sprava
k nam naj nazaj se vrnejo;
otrók, kar ima Slava,
vsi naj si v róke sežejo,
de oblast
in z njo čast,
ko préd, spet naša boste last!

Bog žívi vas Slovenke,
prelepe, žlahtne rožice;
ni take je mladenke,
ko naše je krvi dekle;
naj sinóv
zarod nov
iz vas bo strah sovražnikov!

Mladenči, zdaj se pije
zdravljica vašá, vi naš up;
ljubezni domačije
noben naj vam ne usmrti strup;
ker zdaj vàs
kakor nàs,
jo sřčno bránit' kliče čas!

Živé naj vsi naródi,
ki hrepené dočakat' dan,
ko, koder sonce hodi,
prepír iz svéta bo pregnan,
ko rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!

Nazadnje še, prijatljí,
kozarce zase vzdignimo,
ki smo zato se zbrat'li,
ker dobro v srcu mislimo;
dókaj dni
naj živí
vsak. kar nas dobrih je ljudi!

GOSPA BOVARY

Odlomek

Gostilniški hlapec Hipolit je prišel, prijel kljuseti za uzdo in ju, šepajoč s kratko nogo, odpeljal pod vhodišče Zlatega leva, kjer se je bilo natrlo kmetov, da vidijo kočijo. Bobnar je zabobnal, topič zagrmel in gospodje so v vrsti krenili na tribuno ter sedli v rdeče žametne naslanjače, ki jih je bila posodila gospa Tuvacheva.

Vsi ti možje so bili drug drugemu podobni. Njih mehki, od sonca nekoliko zagoreli svetlolasi obrazi so kazali barvo sladkega sadjevca in košati zalizki so jim uhajali prek visokih, trdih ovratnikov in skrbno zavozlanih samoveznic. Vsi telovniki so bili žametni, od vseh ur so na dolgih trakovih viseli obli karneolasti pečatniki. Upirali so roke v stegna; sleherni si je skrbno poravnaval hlače iz neoparjenega sukna, ki so se bleščale svetleje od usnja njihovih krepkih škornjev.

Dame iz višje družbe so se držale zadaj med stebri, pod vhomom, navadno ljudstvo pa nasproti, stojé, razen tistih, ki so imeli stole. Lestiboudois je bil prinesel vse, kar jih je bil prej spravil na travnik, in še je vsako minuto tekal v cerkev po druge in delal s svojo obrtjo tako napoto, da si se mogel le s težavo preriti do malih stopnic pred slavnostnim odrom.

»Meni se zdi,« je Lheureux nagovoril lekarnarja, ki je stopal mimo njega na svoje mesto, »da bi bili morali ondukajle postaviti dva beneška jarbola s kakim resnim in bogatim okrasjem; prav lep pogled bi bil.«

»Res«, je Homais odgovoril. »Pa kaj hočete! Župan je ukrenil vse po svoji glavi. In dosti okusa ubogi Tuvache nima; o umetniškem veleumju pa se pri njem niti govoriti ne dá.«

Ta čas je prišel Rodolphe z gospo Bovaryjevo v prvo nadstropje županije; ko je videl posvetovalnico prazno, je rekel, da je tu pripraven kraj, ako hočeta bolj zložno uživati prizor. Vzel je tri stolce izza ovalne mize pod vladarjevim oprsjem in jih postavil k enemu od oken; sedla sta drug zraven drugega.

PLAŠČ

Človeka, ki bi lahko živel zgolj za svojo službo kakor Akakij Akakijevič, ne bi zlepa našli. Če rečemo, da je delal požrtvovalno, je to premalo, kajti delal je z ljubeznijo. V prepisovanju aktov se je počutil kot v nekakšnem svojem raznolikem in prijetnem svetu. Z obraza mu je sijalo veselje in nekatere črke so bile njegove posebne ljubljenske. Ko je prišel do njih, je bil kar zmešan: nasmihal se je, mežikal in si pomagal z ustnicami – lahko bi mu kar z obraza prebral vsako črko, ki jo je pisalo njegovo pero. Če bi ga bili nagrajevali sorazmerno z njegovo vnemo, bi na svoje veliko presenečenje nemara postal celo državni svetnik, tako pa je »odslužil« – kot so govorili dovtipneži, njegovi tovariši – gumb in našitek na uniformi, »prislužil« pa hemoroide in trganje v križu. Vendar ne moremo reči, da so Akakija povsem pozabili. Neki ravnatelj, dobrosrčen mož, ga je hotel nagraditi za dolgoletno službo in je naročil, naj dajo Akakiju Akakijeviču kako važnejše delo, kakor je običajno prepisovanje. Dobil je že povsem dokončani spis, z nalogo, da ga predela v dopis nekemu drugemu uradniku. Šlo je zgolj za to, da na začetku spremeni naslov in pa ponekod nekaj glagolov prestavi iz prve osebe v tretjo. To je Akakiju prizadejalo tako hude skrbi, da se je ves potil, drgnil si je čelo, nazadnje pa rekel: »Ne morem! Rajši mi dajte kak akt, da ga prepisem!« Poslej so ga za zmeraj pustili pri prepisovanju. Kazalo je, da ga ničesar na svetu ne zanima, razen tega prepisovanja.

Za obleko se sploh ni zmenil; njegova uniforma ni bila zelena, temveč neka-ko moknato rdeča. Imela je ozek in nizek ovratniček in Akakijev vrat, čeprav kratek, je bil nad tem ovratničkom nenavadno dolg, kakor pri tistih mavčnih muckah, ki kinkajo z glavami in jih na ducate nosijo na glavi tuji krošnarji. In kar naprej se mu je kak zlomek lepil na uniformo: ali iver slame ali košček nitke. Vrhu tega je imel še posebno srečo, da je gredoč po ulici kot nalašč stopil pod kako okno takrat, ko so gospodinje metale na ulico smeti, zato je na svojem klobuku kar naprej prenašal skorje melon in buč in podobno nesnago. Niti enkrat v življenju se ni pozanimal, kaj se vsak dan dogaja na ulici, kar tako skrbno opazuje, kot je znano, njegov tovariš, mladi uradnik, čigar drzni bistri pogled seže tako daleč, da bo opazil na drugi strani pločnika, komu se je odvezal trak pri spodnjicah, in se bo ob tej nezgodi vselej pretkano nasmehnil.

Prevedel Severin Šali

Fjodor Mihajlovič Dostojevski (1821—1881)

ZLOČIN IN KAZEN

Spravil se je na noge, zavzeto pogledal okrog sebe, kakor bi se čudil celo temu, kako je prišel sèm, in krenil proti T-vemu mostu. Bil je bled, oči so mu gorele, onemoglost se mu je bila razlila po vseh udih, a vendar je začel mahoma nekam laže dihati. Začutil je, da je že odvrigel to strašno breme, ki ga je toliko časa tlačilo, in v duši sta mu nenadoma spet zavladala mir in lahkota. »Gospod!« je molil sam pri sebi, »pokaži mi pravo pot, pa se odpovem tej svoji prekleti ... blodnji!«

Ko je korakal prek mostu, je tiho in mirno zrl na Nevo in na jasni zaton svetlega, rdečega sonca. Navzlic svoji slabosti se niti ni čutil utrujenega. Bilo mu je prav takisto, kakor da se je ulje, ki mu je ves mesec raslo na srcu, mahoma predrla. Prostost! Prostost! Zdaj je bil prost teh slepil, čarovnij, ukletja in prišepetavanja!

Pozneje, ko se je spominjal tega časa in vsega, kar se je bilo te dni z njim zgodilo, minuto za minuto, točko za točko in črto za črto, ga je do praznoverja presenečala neka, dasi v resnici ne preveč nenavadna okoliščina, v kateri je potem vendarle zmeraj videl naprejšnjo določitev svoje usode.

Prevedel Vladimir Levstik

LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ (1828—1910)

VOJNA IN MIR

Medtem pa se je tudi cesar naveličal jalovega čakanja in je s svojo igralsko tankoslutnostjo začutil, da začenja veličastni trenutek, ki že predolgo traja, zgublja svojo veličastnost; zato je dal znamenje z roko. Osamljen strel signalnega topa je zagrmel in čete, ki so bile od vseh strani obkolile Moskvo, so se vzdignile in jele skozi Tverska, Kaluška in Dorogomilovska vrata korakati v mesto. Hitreje, čedalje hitreje, prehiteva-joč druga drugo, so se v brzi korak in v drnec pomikale čete, zginjale v oblakih prahu, ki so jih dvigale, in polnile zrak s hrumečim, zlivajočim se vpitjem.

Napoleon, ki ga je gibanje čet zaneslo s seboj, je z njimi vred prijezdil do Dorogomilovskih vrat; tam se je spet ustavil, zlezel s konja in dolgo hodil ob nasipu Komornega kolegija sem ter tja, pričakujoč odposlanstva.

Moskva je bila prazna. Ljudi je bilo v nji še nekaj, zakaj petdesetina nekdanjih prebivalcev je ostala; ali bila je prazna. Prazna je bila kakor odmirajoč čebelji panj brez matice.

V panju, ki je zgubil matico, ni več življenja, a vendar se zdi površnemu pogledu še prav tako živ kakor drugi...

Tako prazna je bila Moskva, ko je Napoleon utrujen, nemiren in mračen hodil ob nasipu Komornega kolegija sem ter tja in čakal tiste sicer vnanje, a po njegovih pojmih neogibno potrebne spodobnostne ceremonije — odposlanstva.

Po raznih moskovskih ulicah so le še brezsmiselno mrgoleli ljudje, ravnajoč se po starih navadah, ne da bi se zavedali, kaj delajo.

Ko so Napoleonu z dolžno previdnostjo naznanili, da je Moskva prazna, je srdito pogledal tistega, ki mu je bil prinesel to novico, se obrnil proč in jel spet molče hoditi sem ter tja.

»Kočijo!« je ukazal.

Beznica

Gos je bila razsekana. Policaj je pustil, da so ljudje še nekaj časa občudovali škofijo, potem pa je kose razvrstil po pladnju. In že so si lahko postregli. Toda dame so se med odpenjanjem obleke pritoževale, kako strašno vroče je. Coupeau je tedaj rekel, da so doma in da se požvižga na sosede: vstal je in širom odprl vrata na ulico. In gostija se je nadaljevala sredi hrupa kočij in pa ljudi, ki so se prerivali na pločniku pred lokalom. Čeljusti so bile spočite, v želodcih se je že spet naredil prostor in večerja se je znova začela: hlastno so planili na gos. Stari šaljivec Boche je rekel, da sta se mu medtem, ko je čakal in gledal, kako je policaj sekal gos, tisti frikase in tista svinina scedila že prav v podplate.

Da, pošteno so se naložili; nihče od prisotnih ni pomnil dne, ko bi se bil bolj napital. Gervaise se je že vsa težka naslanjala na komolce in goltala velike kose belega mesa. Niti besede ni spregovorila, saj se je bala, da bi zamudila kak grizljaj; samo pred Goujetom jo je bilo malce sram, saj ji je bilo nerodno, da se je pokazala požrešno kakor šoja. Toda Goujet je tudi sam pridno metal vase in ni opazil, kako je vsa zardela od hrane.

Henrik Ibsen (1828—1906)

STRAHOVI

Odlomek

ALVINGOVA: In zdaj, ubogi moj izmučeni otrok, zdaj ti bom odvzela breme, ki te muči —

OSVALD: Res, mati?

ALVINGOVA: — vse tisto, čemur praviš slaba vest in kesanje in očitki —

OSVALD: In misliš, da boš to zmogla?

ALVINGOVA: Ja, zdaj bom zmogla, Osvald. Ravno kar si omenil življenjsko radost; in bilo mi je, kakor da je nova luč posvetila na vse dogodke mojega življenja.

OSVALD (*zmaje z glavo*): Nič te ne razumem.

ALVINGOVA: Moral bi bil poznati svojega očeta, ko je bil še čisto mlad poročnik. Ta je bil res zvrhan življenjske radosti, veš!

OSVALD: Ja, to vem.

ALVINGOVA: Če si ga samo pogledal, si že imel občutek sončne nedelje. Pa kakšna neugnana moč in žilavost sta bili v njem!

OSVALD: In potlej —?

ALVINGOVA: In potlej je moral tak otrok življenjske radosti — ker takrat je bil res še cel otrok — moral je životariti v temle mestecu, ki mu ni moglo postreči z nobenim veseljem, samo z zabavami. Moral je živeti tukaj brez pravega cilja; imel je samo službo. Ni našel nobenega dela, ki bi se ga lahko polotil z vsem ognjem; — imel je samo vsakdanje opravke. Ni imel nobenega tovariša, ki bi mogel občutiti, kaj se pravi življenjska radost; samo postopače in vinske bratce —